

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

The Development of Public Mind Instructional Model Based on the Contemplative Education and Social Cognitive Theory for Elementary Students

กীরติวิทย์ สุวรรณธรรมา¹⁾ นีออน พินประดิษฐ์²⁾ และ อริยพร คุโรดะ³⁾

Keeratiwit Suwanthunma¹⁾ Neon Pinpradit²⁾ and Ariyaporn Kuroda³⁾

¹⁾สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department Curriculum and teaching, Faculty of Educational, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand, 40002

²⁾วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Faculty of Educational, Khon Kaen University

³⁾สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department art education, Faculty of Educational, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา และทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน จิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอน จิตสาธารณะตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีกระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นที่ 1 ทำสมาธิแผ่เมตตาจิต ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย (1) สร้างความสนใจให้เรียนรู้จากตัวแบบ (2) นำเสนอตัวแบบจิตสาธารณะ (3) สังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ (4) สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตนเป็น ผู้มีจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย (1) สนทริยสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตน เป็นผู้มีจิตสาธารณะ (2) น้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตน ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) กำหนดเป้าหมาย (2) กำกับตนเองในการปฏิบัติ (3) ปฏิบัติด้วยจิตเมตตาขั้นที่ 5 ประเมินการ ปฏิบัติของตน ขั้นที่ 6 สะท้อนผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) สนทริยสนทนาสะท้อนประสบการณ์การปฏิบัติ (2) บันทึกผลการเรียนรู้ 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วง เวลาก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์ และหลังเรียน 4 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียน มีความคงทนใน พฤติกรรมจิตสาธารณะ

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ, จิตปัญญาศึกษา, ทฤษฎีปัญญาสังคม

Abstract

The purposes of this research were to develop the public mind instructional model based on the Contemplative Education and Social Cognitive Theory for elementary students and study effectiveness of the public mind instructional model. The research finding found that: 1) The public mind instructional model based on the Contemplative Education and Social Cognitive Theory for elementary students consisted of six instructional processes. The first process was doing mediation for compassion. The second process was consideration of the public mind model, consisting of, (1) creating attention to learn from the model, (2) presenting public mind models, (3) observing and recognizing behaviors of the model, and (4) creating motivation to be public mind persons. The third process was contemplation, consisting of, (1) having a dialogue with the public-minded person and, (2) contemplating to promoted self-efficacy. The fourth process concerned action consisting of, (1) identifying the action goal, (2) monitoring oneself when acting, and (3) practicing with compassion. The fifth process was practice evaluation. For the last process, practice reflection was considered, consisting of, (1) having dialogues to reflect experience of practice and, (2) recording learning results. 2) Students had average scores of public mind behavior after learning period higher than the scores before learning period at the statistical significance level of .01. However, the average scores of public mind behavior after learning, two weeks after learning and four weeks after learning were not different at the statistical significance level of .01. This showed that students had the retention of public mind behavior

Key Words: Public Mind Instructional Model, Contemplative Education, Social Cognitive Theory

บทนำ

จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศและพลเมืองโลก เพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยการช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน [11], [18] นโยบายการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรมและมีจิตสาธารณะ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนด หลักการจัดการศึกษาว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข [3] หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้

5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นพลเมืองดีของสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตมีจิตสาธารณะและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม [14]

ถึงแม้ว่านโยบายการจัดการศึกษาจะเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ แต่จากการศึกษาวิจัยมีข้อมูลบ่งชี้ว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยขาดจิตสาธารณะ โดย [16] ได้ศึกษา คุณภาพวัยรุ่น:กรณีศึกษานักเรียนสายสามัญและสายอาชีพ พบว่า เด็กและเยาวชนไทยขณะนี้ขาดจิตสาธารณะ ชุมชนอ่อนแอไม่สนใจกัน ขาดการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ห่างเหินศาสนา และขาดความซื่อสัตย์และสำนักงาน [17] ได้สำรวจการมี จิตสาธารณะในเด็กพบว่าเด็กไทยทั่วประเทศมีจิตสาธารณะเพียงร้อยละ 34 โดยเด็กในกรุงเทพมหานครมีจิตสาธารณะน้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 20 จะเห็นได้ว่าปัจจุบันเด็กและ

เยาวชนไทยขาดจิตสาธารณะมาkdั้งนั้น จึงควรปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาเพราะเป็นช่วงที่มีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม เป็นอย่างยิ่ง เพราะยังเป็น 'ไม้อ่อน' ที่ดัดง่าย การปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทั้งร่างกาย และจิตใจของเด็ก จะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มาก [5] และจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ ของครูประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่พบว่าครูตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา แต่ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะให้กับนักเรียนในระดับน้อย และครูส่วนมากต้องการให้มีรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะให้กับนักเรียนประถมศึกษา [2]

การพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะจะต้องให้นักเรียนได้รับการพัฒนาจิตใจ ให้มีจิตที่เมตตาแม่โพสพ ต่อเพื่อนร่วมโลก มีจิตแห่งการเป็นผู้ให้ ช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมด้วยความกรุณาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ที่เน้นการพัฒนาด้านในของมนุษย์ สามารถเข้าใจจิตของตนเอง เข้าใจผู้อื่น เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติเกิดความรักความเมตตาอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม [15], [10], [24], [21] จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ส่วนมากจะใช้วิธีการให้นักเรียน เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบได้แก่ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน ตัวแบบผ่านภาพการ์ตูน การใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวอย่างโดยให้นักเรียนสังเกตและทำตามตัวแบบจิตสาธารณะ โดยใช้กระบวนการทางปัญญา ผลการวิจัย พบว่าการเรียนรู้จากตัวแบบสามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [7], [11], [9] ซึ่งแนวคิดในการเรียนรู้จากตัวแบบ เป็นแนวคิดของ [20] ที่ได้เสนอทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) โดยมีแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ 1) การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) 2) การกำกับควบคุมตนเอง (Self-regulation) 3) การรับรู้ความ

สามารถของตนเอง (Self-efficacy)

การศึกษาความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับทฤษฎีปัญญาสังคม พบว่าแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษา กับทฤษฎีปัญญาสังคมมีความเกี่ยวข้องกัน ในส่วนของการพัฒนาจิตสาธารณะ คือ การเน้นความเชื่อมโยงระหว่างตัวผู้เรียนกับสังคม โดยจิตตปัญญาศึกษาเน้นการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม เชื่อมโยงชีวิตกับชุมชนและธรรมชาติ ให้เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมมีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งแสดงออกมาโดยกิจกรรมการทำงานอาสาสมัคร [6] ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะที่แสดงออกถึงการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนทฤษฎีปัญญาสังคม เน้นการเรียนรู้ของบุคคลมีปัจจัย 3 ด้านคือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านสภาพแวดล้อม 3) ด้านพฤติกรรม โดยทั้งสามปัจจัยมีความสัมพันธ์กันแบบสองทาง [9] กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมมีความเชื่อมโยงกันสามารถนำมาใช้ร่วมกันในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ โดยงานวิจัยของ [12] ได้ศึกษาผลการฝึกสมาธิและการใช้ตัวแบบที่มีต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าการใช้วิธีการฝึกสมาธิและการใช้ตัวแบบสามารถพัฒนาพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนได้จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับทฤษฎีปัญญาสังคมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาจิตสาธารณะให้กับนักเรียนประถมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจิตสาธารณะได้รับการกำหนดไว้ในคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูประถมศึกษาต้องการให้มีรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะให้กับนักเรียน จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษาเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนประถมศึกษา มีจิตสาธารณะเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพสามารถนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ

การวิจัยระยะนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครูผู้สอนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 10 คน

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร โดยวงจรที่ 1 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 วงจรที่ 2 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 วงจรที่ 3 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9 กลุ่มเป้าหมายเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนไตรคามวิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ มีดังนี้ 1.1) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู 1.2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 1.3) แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน 2) เครื่องมือที่ใช้ประเมินรูปแบบการเรียนการสอน มีดังนี้ 2.1) แบบวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะคู่ขนาน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 มีค่าอำนาจจำแนก .36-.78 มีความเที่ยง .82 และฉบับที่ 2 มีค่าอำนาจจำแนก .35-.76 มีความเที่ยง .81 2.2) แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครูและพ่อแม่/ผู้ปกครอง 2.3) แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ

การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยการวิจัยเชิงทดลองแบบ One group Time Series Design ระยะเวลา 15 สัปดาห์ ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลภูเวียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ 1) แบบวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะคู่ขนาน 2 ฉบับ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยครู และพ่อแม่/ผู้ปกครอง 3) แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะของนักเรียนจากการวัดจิตสาธารณะก่อนเรียน 2 สัปดาห์ ก่อนเรียน หลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์ และหลังเรียน 4 สัปดาห์ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way Analysis of Variance with Repeated Measures) และ

เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ Bonferroni method
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา
(Content Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์
การวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน จิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและ ทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญา
สังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเบื้องต้นประกอบ ดังนี้

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญา
สังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีหลักการดังนี้
1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยลงมือปฏิบัติ
ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาเป็นการกระทำด้วยความ
เต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 2) การที่ผู้เรียนมี
การฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตใจที่เปิดกว้าง ให้คุณค่าและเคารพ
ความคิดเห็นของผู้อื่น นำไปสู่กลยุธยมิตรในการเรียนรู้
3) การเรียนรู้โดยการน้อมสว่ใจอย่างใคร่ครวญ
นำประสบการณ์จากการปฏิบัติของตน และตัวแบบ
จิตสาธารณะมาคิดพิจารณาใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง
ภายใต้สภาวะจิตอันสงบมีคุณค่านำไปสู่การปฏิบัติ
เพื่อให้เห็นผลจริง 4) การเรียนรู้จากการสังเกต
ตัวแบบจิตสาธารณะด้วยกระบวนการทางปัญญา
ทำให้ ผู้เรียน แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ
5) การกำกับควบคุมตนเองทำให้ผู้เรียนสามารถแสดง
พฤติกรรมได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 6) การที่
ผู้เรียนมีการรับรู้ความสามารถของตนทำให้ประสบ
ความสำเร็จในการแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะ

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญา
สังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์
เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา

เนื้อหา

รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญา
สังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเป็นรูปแบบ
การเรียนการสอนที่ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก (Content Free)
สามารถจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตาม
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคม
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีกระบวนการเรียน
การสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ทำสมาธิ แผ่เมตตา
จิต ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย
1) สร้างความสนใจให้เรียนรู้จากตัวแบบ 2) นำเสนอ
ตัวแบบจิตสาธารณะ 3) สังเกตและจดจำพฤติกรรม
ของตัวแบบ 4) สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตนเป็นผู้มี
จิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ
ประกอบด้วย 1) สนทนาเกี่ยวกับ การปฏิบัติ
ตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ 2) น้อมสว่ใจอย่างใคร่ครวญ
เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนขั้นที่ 4 มุ่งสู่การ
ปฏิบัติประกอบด้วย 1) กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติ
2) กำกับตนเองในการปฏิบัติ 3) ปฏิบัติด้วยจิตเมตตา
ขั้นที่ 5 ประเมินการปฏิบัติของตน ขั้นที่ 6 สะท้อนผล
การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) สนทนาสะท้อน
ประสบการณ์การปฏิบัติ 2) บันทึกผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบ
การเรียนการสอนจิตสาธารณะโดยการวัดพฤติกรรม
จิตสาธารณะของนักเรียน ใช้วิธีการ ดังนี้ 1) นักเรียน
ประเมินตนเองโดยแบบวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ
2) การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยครู พ่อแม่/
ผู้ปกครอง 3) การสัมภาษณ์การปฏิบัติตนเป็นผู้มี
จิตสาธารณะของนักเรียน

2. ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ
การเรียนการสอนจิตสาธารณะ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย
เชิงทดลองแบบ One Group Time Series Design
ระยะเวลา 15 สัปดาห์ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 การทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะในแต่ละช่วงเวลาที่ทำกรวัด

แหล่งความแปรปรวน	SS	df
ระยะเวลาที่วัด	167.70	4
ความคลาดเคลื่อน	.67	116
รวม	168.37	120

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนจากการวัดก่อนเรียน 2 สัปดาห์ ก่อนเรียน หลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์ และหลังเรียน 4 สัปดาห์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ จึงทำการทดสอบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะรายคู่โดยใช้ Bonferroni method ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ระยะเวลาที่วัด	ก่อนเรียน 2 สัปดาห์	ก่อนเรียน
ก่อนเรียน 2 สัปดาห์	-	.005
ก่อนเรียน	-	-
หลังเรียน	-	-
หลังเรียน 2 สัปดาห์	-	-
หลังเรียน 4 สัปดาห์	-	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียน (หลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์ และหลังเรียน 4 สัปดาห์) สูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียน (ก่อนเรียน และก่อนเรียน 2 สัปดาห์) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดหลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์ และหลังเรียน 4 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในพฤติกรรมจิตสาธารณะ การที่นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย

พฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้น เน้นการพัฒนาจิตใจก่อให้เกิดความรักความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา [15], [10], [24], [21] โดยให้นักเรียนได้ทำสมาธิแผ่เมตตาจิต มีจิตใจที่อ่อนโยนเปี่ยมด้วยความเมตตาในการช่วยเหลือผู้อื่น มีสุนทรียสนทนาด้วยใจที่เปิดกว้าง มีความสุขในการเรียนรู้ เข้าใจตนเองและผู้อื่น ก่อเกิดกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ และมีการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญภายใต้ภาวะจิตอันสงบ มีจิตใจเมตตากรุณาและมีความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือผู้อื่น ประการสำคัญ นักเรียนยังได้เรียนรู้จากตัวแบบจิตสาธารณะ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำดีช่วยเหลือผู้อื่น มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ขณะปฏิบัติมีการกำกับตนเองให้ทำตามเป้าหมายและแผนที่กำหนดไว้ และมีการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตน ตามทฤษฎีปัญญาสังคม [19] การผสมกันของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมในรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะ โดยการช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจึงมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ [7] ซึ่งพบว่านักเรียนที่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ [22] ซึ่งพบว่า การใช้โปรแกรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีการของจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศสหรัฐ

อเมริกา แคนาดา อังกฤษ และอินเดีย สามารถทำให้นักเรียนมีสมาธิ มีความใส่ใจในการเรียนรู้ (Attention) สามารถกำกับควบคุมตนเอง (Self-regulation) เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) มีความสมดุลทางอารมณ์ (Emotional Balance) มีจิตที่เป็นสุข เข้าใจตนเองและผู้อื่นมีความรักความเมตตาต่อเพื่อนร่วมโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ [4], [8], [6] ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเมตตา กรุณา มีความตระหนักคุณค่าความเป็นมนุษย์ และอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจ

นักเรียนมีความคงทนในพฤติกรรมจิตสาธารณะเนื่องจาก รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการพัฒนาให้นักเรียนมีจิตใจที่อ่อนโยน มีความเมตตาในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นการกระทำที่ออกมาจากจิตเมตตาที่แท้จริงผ่านกระบวนการฝึกสมาธิแผ่เมตตาการฟังอย่างลึกซึ้งโดยการสุนทรียสนทนา และการนั่งสมาธิอย่างไคร่ครวญ [13] ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต การกำกับตนเอง และการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนตามทฤษฎีปัญญาสังคมที่เสนอโดย [19] กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการประสานเชื่อมโยงของแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวอย่างชัดเจนทั้ง 6 ขั้นตอน ทำให้สามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนที่เกิดจากจิตสำนึกในจิตใจในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความจริงใจ ดังนั้นเมื่อจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นแล้ว นักเรียนยังคงปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ [11] ซึ่งพบว่า นักเรียนที่ใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะโดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทานจะมีความคงทนของจิตสาธารณะมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะโดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทานอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ [9] ที่พบว่า หลังจากจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะโดยใช้วิธีทัศนหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังทดลอง หลังทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังทดลอง 2 สัปดาห์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ และครูมีความต้องการให้มีการอบรมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานการศึกษาที่สำคัญในระดับภูมิภาค ควรเชื่อมโยงจากนโยบายระดับชาติสู่การปฏิบัติจริงในการกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะให้กับครูผู้สอนในสังกัด ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนจิตสาธารณะของครูต่อไป

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการนิเทศ ติดตาม การพัฒนาจิตสาธารณะในสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะให้กับนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

1) รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเป็นรูปแบบการเรียน

การสอนที่ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก(Content Free) สามารถจัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นในการพัฒนา จิตสาธารณะให้กับนักเรียน ครูผู้สอนสามารถนำ รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนา ขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

2) การนำรูปแบบการเรียนการสอน จิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้นไปได้ ควรมีการศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ให้ละเอียด ชัดเจนโดยศึกษาทำความเข้าใจ หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนได้

3) ครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้มีความสงบผ่อนคลาย มีความเมตตากรุณา เป็นกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้ อย่างมีความสุข และมีจิตเมตตาในการช่วยเหลือผู้อื่น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะสำหรับผู้เรียน ระดับการศึกษาต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับทฤษฎีปัญญาสังคม

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการ เรียนการสอนจิตสาธารณะ ตามที่หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนด

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2551.
- [2] กิรติวิทย์ สุวรรณธรรมมา. รายงานวิจัยการ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะของ ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ขอนแก่น. 2552.

- [3] คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว. 2545.
- [4] จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. การวิจัยและพัฒนา จิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. 2550.
- [5] ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้วัยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2538.
- [6] ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ. รายงานการวิจัย พัฒนาชุดการเรียนรู้ การอบรม กระบวนการแนว จิตตปัญญาศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. 2551.
- [7] นันทวัฒน์ ชุนชี. การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาการวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. 2546.
- [8] นงนุชอนนวิทย์. การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญา ศึกษาสำหรับ นักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551.
- [9] บุญทัน ภูบาล. การใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิด เป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย และสถิติ ทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549.
- [10] ประเวศ วะสี. มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญา ศึกษาและไตรยางค์แห่งการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. 2550

- [11] ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. **รูปแบบการพัฒนาให้นักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2547.
- [12] เล็ก ทองแสน. **ผลการฝึกสมาธิและการใช้ตัวแบบที่มีต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- [13] วิจักขณ์พานิช. **เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การศึกษาดั่งเส้นทางแสวงหาทางวิญญาณ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. 2550.
- [14] **สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง. 2545.
- [15] สุมณ อมรวิวัฒน์. **บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล. 2549.
- [16] สุริยเดว ทรีปาตีและคณะ. **ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2551.
- [17] **สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน .วันที่ 07 กันยายน พ.ศ. 2552 ปีที่ 32 ฉบับที่ 11503**. 2552.
- [18] **สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะ อันพึง ประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552.
- [19] Bandura, Albert. **Social Foundations of Thought and Action**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice- Hall. 1986.
- [20] Bandura, Albert. **Social Cognitive Theory**. *Annals of Child Development*, 6, 1-60. 1986.
- [21] Bush Transformative Learning: Theory to Practice P. Cranton (ed.) **New Directions for Adult and Continuing Education** no. 74, CA: Jossey-Bass, pp.5-12. 2006.
- [22] Garrison Institute. **Contemplation and Education Current Status of Programs Using Contemplative Techniques in K-12 Educational Settings: A Mapping Report**. Retrieve March 10, 2009, from <http://www.garrisoninstitute.org>. 2005.
- [23] Hart, T. Opening the Contemplative Mind in the Classroom. *Journal of Transformative Education*. 2(1): 28 -46. 2004.
- [24] Haynes D J. **Contemplative Practice and the Education of the Whole Person**. Retrieve January 18 , 2007 , from <http://www.contemplativemind.org/academic/Haynes.pdf>. 2004.